

А. Ільченко,
провідний бібліограф
Національної парламентської бібліотеки України

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ВЕБЛІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА САЙТАХ ОУНБ

СУЧАСНІ бібліотеки для якнайповнішого задоволення потреб своїх користувачів дедалі частіше звертаються до ресурсів Інтернету. Нині в бібліографічних покажчиках можна знайти описи документів із гіперпосиланням на їх електронні аналоги або ж описи ресурсів Мережі. Подекуди бібліотеки створюють посібники, що складаються цілком із посилань на інтернет-ресурси, тобто вебліографічні посібники.

Українські фахівці не дійшли одностайної думки щодо визначення понять «вебліографія» та «вебліографічна діяльність». Найвдалішими, на наш погляд, є такі тлумачення: вебліографія – вид бібліографічної діяльності, що забезпечує облік та впорядкування різноманітних за змістом і видами електронних ресурсів Інтернету; вебліографічний посібник – це особливий вид бібліографічного посібника, який відображає електронні ресурси (веб-ресурси), доступні для використання через Інтернет.

Наведені визначення не є остаточними та вичерпними. Але саме з огляду на них у травні 2015 р. ми проаналізували вебліографічну інформацію на сайтах ОУНБ.

Упорядковані посилання, тобто списки веб-сайтів, розміщують на своїх сторінках більшість цих бібліотек – у розділах, що мають різні назви, наприклад: «Інтернет-ресурси» – Донецька, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернігівська ОУНБ; «Корисні посилання» – Волинська, Рівненська, Чернівецька; «Ресурси Інтернету» – Вінницька, Тернопільська, Херсонська; «Корисні інтернет-ресурси» – Кіровоградська, Черкаська; «Електронні ресурси» – Дніпропетровська; «Інформаційні ресурси» – Миколаївська; «Корисні сторінки» – Сумська; «Вебліографія» – Харківська і т. ін. Кожна з цих назв промовиста, зрозуміла і відповідає наповненню.

На сайтах деяких ОУНБ, зокрема Житомирської, Запорізької, Луганської, Львівської, Полтавської, Хмельницької, така інформація відсутня.

Найвагоміше наповнення та деталізовану структуру, на нашу думку, мають відповідні розділи сайтів Вінницької, Донецької, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Харківської, Чернігівської обласних бібліотек. Зупинімося на деяких з них.

Так, сайт Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва в розділі «Ресурси Інтернету» має 7 підрозділів («Електронні видання», «Бібліотеки України», «Галузеві бібліотеки», «Бібліотеки країн світу», «Краєзнавчі видання», «Регіональні ресурси», «Книги»). Вони, у свою чергу, поділяються на підрубрики. Назви самих ресурсів – гіперактивні й подекуди супроводжуються уточнювальною анотацією. Серед бібліотек це найбільший за кількістю охоплених посилань ресурс (там їх понад 500!).

Інтернет-ресурси на сайті Донецької ОУНБ ім. Н. К. Крупської представлено у 2 розділах – «Сайти бібліотек» та «Електронні бібліотеки».

Розділ «Сайти бібліотек» містить підрозділ «Сайти бібліотек Донеччини» з переліком гіперпосилань на сайти провідних книгозбірень регіону, ЦБС, деяких бібліотек ВНЗ та бібліотечні блоги. Три інші підрубрики – це посилання на вже підготовлені списки на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського стосовно бібліотек України та національних бібліотек країн світу і сайт *The European Library* – щодо європейських бібліотек (англійською мовою). Це яскравий приклад того, як можна використати інформаційні напрацювання інших установ, не порушуючи їхнього авторського права.

Розділ «Електронні бібліотеки» наповнений посиланнями на сайти, що містять повні тексти книг. Представлені тут посилання згруповано за галузевим принципом. Їх назви – гіперактивні, іноді доповнені кількома словами, що уточнюють тематику сайтів.

Рівненська ОУНБ вебліографічну інформацію також розмістила у двох розділах сайту. Перший – «Читачам» – має підрозділ «Корисні посилання», а той, у свою чергу, 4 рубрики: «Бібліотеки Рівненської області», «Відкриті електронні архіви України», «Електронні адміністративні послуги», «Засоби масової інформації Рівненської області». Посилання тут представлено гіперактивними назвами, деякі з них доповнено уточнювальними анотаціями.

Другий розділ «Бібліотекарям» має підрозділ «Фахова періодика». Тут представлено рубрики: «Періодичні видання України», «Зарубіжна фахова періодика» та «Бібліотечні інтернет-ресурси», в котрих містяться посилання на сайти провідних періодичних видань бібліотечної галузі України та Росії, а також бібліотечні блоги та портали. Посилання представлені гіперактивною назвою, зображеннями самих видань та розгорнутими анотаціями, що характеризують їх тематику, подають інформацію про мову, час заснування, періодичність та інші особливості.

Варто звернути увагу й на сайт Херсонської ОУНБ ім. Олесь Гончара. Його розділ «Ресурси Інтернету» відкривається зверненням: «Шановні відвідувачі сайту! У цьому розділі пропонуються посилання на найкорисніші та найцікавіші, на нашу думку, сайти Інтернету. Каталог інтернет-ресурсів містить 16 розділів, які охоплюють різні галузі знань та об'єднують на сьогоднішній день 326 порталів, сайтів, офіційних та персональних сторінок». Таке звернення привертає увагу користувача, дає йому змогу зрозуміти, з чим він зіткнувся, зробити висновки про відповідність пропонованого бібліотекою ресурсу його інформаційним потребам, що, як на-

слідок, сприяє підвищенню авторитету бібліотеки. Самі розділи подано у вигляді яскравих промовистих банерів, що привертають увагу.

Розділи мають тематичні підрозділи. Посилання тут доповнено назвами ресурсів, змістовними розгорнутими анотаціями та зображеннями пропонувананих ресурсів.

Становить інтерес і сайт Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка. Тут вебліографічну інформацію містять два розділи. Розділ «Ресурси» має підрозділ «Інтернет-ресурси», наповнений посиланнями на інформаційні сайти Чернігівщини у вигляді рекламних банерів цих сайтів.

У розділі «Бібліотечному фахівцю» є підрозділ «Вебліографічні матеріали», що заслуговує на особливу увагу. Він складається з двох тематично вузьких підрозділів.

Перший – «Маленька бібліотека у Всесвітній мережі» – містить інформацію про сайти деяких невеликих бібліотек: сільських, районних та міських в Україні; сільських, сільських модельних, міжселищних, районних, міських у Росії; міських та районних у Білорусі. Ресурси представлено назвою бібліотеки, посиланням на сайт, його зображенням та анотацією, в якій характеризуються відмінності сайту, розкриваються його особливості. Наприклад, сайт Чернігівської районної ЦБС супроводжується такою анотацією: «На головній сторінці сайту варто звернути увагу на "пробу пера" бібліотекарів, буктрейлер "Лебедина пісня Олександра Довженка" за кіноповістю "Поема про море". У розділі "Бібліотечні видання" розміщені повні тексти "Інформаційних видань" та "Методичних матеріалів, сценаріїв". У розділі "Краєзнавство", крім матеріалів з історії, користувачам сайту пропонується "Літературна карта Чернігівського району" з інформаційною довідкою та бібліографією про місцевих авторів. Відома письменниця, бібліотекар Чернігівської районної бібліотеки О. Печорна із задоволенням поділилася на сайті своїми враженнями про книги колег-письменників, а також про відвідування Львова та зустрічі із прихильниками своєї творчості».

Як бачимо, створенню підрозділу «Маленька бібліотека у Всесвітній мережі» Чернігівською ОУНБ передувала кропітка робота, результатом якої став цей унікальний за своїм наповненням ресурс.

Другий розділ – «Професійна періодика в мережі інтернет» – це добірка фахової періодики, доступної через Мережу (всеукраїнської, регіональної української та зарубіжної). Ресурси представлено зображенням видання, його бібліографічним описом, анотацією, електронною адресою.

Слід зазначити, що кожному з цих двох розділів передувала коротка передмова про читачке призначення та наповнення. Також подано інформацію про час формування ресурсу і його останньої актуалізації, зазначено відповідальну за підготовку ресурсу особу. Розміщення вебліографічної інформації на сайті Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка може слугувати прикладом при створенні інших схожих інформаційних ресурсів, адже саме наведена в цих передмовах інформація наділяє їх ознаками традиційного бібліографічного покажчика.

На жаль, обсяг журнальної статті не дає змоги зупинитися на сайтах усіх бібліотек. Зазначимо лише, що в деяких ОУНБ вебліографічні розділи не є недостатньо розгалуженими. Так, Волинська ОУНБ ім. Олени Пчілки в розділі «Корисні посилання» пропонує лише 7 посилань: «Управління культури», «Парламентська бібліотека», «Міністерство культури», «Бібліотечна асоціація», «Волинська ОДА», «Обласна рада» та «Адмінпослуги». А Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка на своєму сайті розмістила посилання тільки на сайти Енциклопедії Сучасної України та національних, державних, обласних бібліотек країни.

Як бачимо, вміст «корисних ресурсів» на сайтах бібліотек різниться за тематичним спрямуванням, наповненням та представленням матеріалу. Це робить їх по-своєму оригінальними.

Серед обласних бібліотек є й такі, що складають окремі вебліографічні видання. Це Івано-Франківська, Луганська, та Тернопільська ОУНБ.

Багатий творчий матеріал за 2014–2015 рр. збрала Івано-Франківська ОУНБ ім. І. Франка. У розділі «Видання бібліотеки», зокрема, вміщено вебліографічні посібники: відеоаудіомарафон поезії Василя Симоненка «Ти знаєш, що ти – людина?», відеомандрівку «Цікаво про ялинки», вебгляд «Подорож бібліотечними блогами», покажчики «Поет і філософ екрана Олександр Довженко», «Книга та авторське право, інтелектуальна власність в Україні». Ресурси в цих покажчиках представлено посиланнями та стислими анотаціями.

Луганська ОУНБ ім. О. М. Горького у підрозділі «Бібліографічні покажчики» розділу «Видання» пропонує, зокрема, бібліографічно-вебліографічні покажчики (в них близько половини представлених джерел – це електронні ресурси) та тематичні огляди електронних ресурсів. У покажчиках ресурси представлено бібліографічними описами та подекуди стислими анотаціями.

Тернопільська ОУНБ на своєму сайті в підрозділі «Вебліографічні покажчики» (розділ «Видання бібліотеки») розмістила серію покажчиків «Віртуальний світ...», що вийшли в 11 випусках з 2005-го по 2011 р. Тематична спрямованість серії найрізноманітніша – охорона здоров'я, освіта, екологія, право, періодичні видання, бібліотеки і т. ін. Ресурси в цих покажчиках представлено назвами, посиланнями на сайти та стислими анотаціями.

Але все ж таки частіше інтернет-посилання або описи електронних ресурсів є складовою частиною бібліографічних покажчиків. Там вони розміщуються:

- за окремими розділами/підрозділами з назвою «Інтернет-ресурси» або «Електронні ресурси», рідше – «Вебліографія»;
- наприкінці відповідних розділів/підрозділів через відступ від основного тексту;
- або ж у середині тексту разом з іншими бібліографічними описами.

У разі коли вебліографічна інформація подається єдиним масивом з бібліографічною, бібліографи, описуючи електронні ресурси віддаленого доступу, здебільшого дотримуються чинного ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний

опис. Загальні вимоги та правила складання». В інших же випадках наводять лише назву ресурсу, посилання, рідше – стислу анотацію.

На завершення окреслимо ряд типових проблемних моментів, з якими стикаються користувачі (адже саме для них розміщують посібники на сайтах):

1. Відсутність дат звернення до електронних джерел, які ввійшли до посібника, що не дає змоги отримати уявлення про актуальність матеріалу.

2. Наявність посилань, що не працюють. Така проблема виникає, як правило, при включенні до вебліографії посилань на неавторитетні сайти, сайти новин та сайти, котрі не зберігають свої архіви. В такому випадку посилання може стати «мертвим» уже через місяць. Отже, стає сумнівною інформаційна цінність покажчика, який містить такі посилання.

3. Посилання не на конкретний документ / сторінку сайту, а на сайт у цілому. В цьому разі користувач навряд чи здійснюватиме пошук по всьому сайту, тобто не скористається пропонованою інформацією.

4. Наявність у посиланнях зайвих знаків. Причинами цього може бути як притаманне програмі Microsoft Word стандартне налаштування з автозаміни окремих елементів тексту, так і «людський фактор», тобто певні упущення укладачів вебліографії. Особливо це стосується пробілів – непомітних для людини, але таких, що можуть докорінно змінити адресу посилання, зробити його невірним.

5. Відсутність гіперпосилань. Звичайно, щоб звернутися до запропонованого покажчиком ресурсу, достатньо або натиснути гіперпосилання, або скопіювати його і вставити в адресний рядок браузера. Але якщо посилання не є гіпертекстовим, а документ захищений від копіювання, то користувачеві нічого не залишається, як власноруч набирати адресу пропонованого ресурсу або самотужки його віднайти, скориставшись іншими наведеними елементами, котрі ідентифікують ресурс (назва, автор, відповідальні особи чи організації і т. ін.), за умови, якщо вони є.